

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา
แผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

GUIDELINES FOR DEVELOPING DIGITAL LEADERSHIP ACCORDING TO BUDDHIST
PRINCIPLES OF RELIGIOUS EDUCATION ADMINISTRATORS IN DHAMMA SANAM
LUANG DEPARTMENT UNDER THE SANGHA ADMINISTRATION AREA, REGION 1

^[1]พระครูใบฎีกาอิทธิพล กิตติพิโล (พรหมมาพันธ์) Phrakrubaideeka Ittipon Kittiparo (Phommaphan)

^[2]สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai ^[3]สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon

^[1] ^[2] ^[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: IttiponKittiparo@hotmail.com

Article Received: September 26, 2024. Revised: December 23, 2024. Accepted: December 25, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน และด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการการเรียนรู้ พัฒนาอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาบุคลากร (2) ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร จัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (3) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา (4) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน ผู้บริหารตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา (5) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู มีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการสอน และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา ประกอบด้วย (1) พุทฺธสุตา (ฟังและการเรียนรู้) การฟังและการเรียนรู้เทคโนโลยีโดยการฟังและทำความเข้าใจความต้องการ สนับสนุนการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพและการติดตาม ประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู (2) ธตา (ทรงจำแม่นยำ) ทรงจำแม่นยำจับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไวแม่นยำในข้อปฏิบัติและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา (3) วจสา ปริจิตา (เข้าใจและการปฏิบัติได้จริง) เข้าใจและการปฏิบัติได้จริงเข้าใจความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร สนับสนุนการเรียนการสอน (4) มนसानุเปกขิตา (วิเคราะห์) วิเคราะห์ความพึงพอใจของครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน (5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา (สังเคราะห์และการประยุกต์) สังเคราะห์และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาร่วมกับการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, หลักพุทธธรรม, คณะสงฆ์

ABSTRACT

This research aims to 1) study the digital leadership of religious education administrators, 2) study the methods for developing digital leadership according to Buddhist principles of religious education administrators, and 3) propose guidelines for developing digital leadership according to Buddhist principles of religious education administrators. The research was conducted using a mixed-methods method. The quantitative research used a questionnaire with 205 samples. The data were analyzed using basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research used interviews with 6 experts. The data were analyzed using content analysis. The results of the research found that 1) Overall, the digital leadership of religious education administrators was at a high level. When considering each item, the opinions were at a high level in all 5 dimensions: support for teaching and learning using digital technology, support for the use of digital technology in measuring and evaluating ethics in using digital technology, support for the use of digital technology in management, and leadership and vision of digital technology, respectively. 2) The methods for developing digital leadership according to Buddhist principles of religious education administrators consisted of (1) leadership and vision of digital technology; The administrators supported the use of digital technology in developing religious education, set clear guidelines and strategies for introducing digital technology into the learning process, developed equipment and infrastructure, and developed personnel. (2) In terms of supporting teaching and learning using digital technology, administrators promoted professional development in digital technology for teachers and personnel, organize training and seminars on the use of digital technology. (3) In terms of ethics in using digital technology, administrators took action to create equal access to digital technology in the Office of Religious Education. (4) In terms of supporting the use of digital technology in administration, administrators checked the satisfaction of teachers and personnel with the digital technology services of the Office of Religious Education. (5) In terms of supporting the use of digital

technology in measurement and evaluation, administrators evaluated teachers' teaching using digital technology systems, with teaching efficiency indicators. 3) Guidelines for developing digital leadership in the Buddhist era for administrators of the Office of Religious Education, consisted of (1) Bahussutā (Listening and Learning): Listening and learning about technology by listening and understanding needs, supporting the use of digital technology in measurement and evaluation, providing effective advice, and monitoring and evaluating teachers' teaching using digital technology systems. (2) Dhatā (Accurate Memory): Accurate memory that grasps principles or content, and accurately remembers the practices and ethics of using digital technology, promoting equality in access to digital technology in the religious education office. (3) Vacasāparicitā (Understanding and Practical Application): Understand and practically apply, understand the need for professional development in using digital technology for teachers and personnel, support teaching and learning. (4) Manasānupekkhitā (Analysis): Analyze the satisfaction of teachers and personnel in digital technology, support the use of digital technology in administration. (5) Dittḥiyā supatṭividdhā (Synthesis and Application): Synthesize and apply digital technology in development together with leadership and vision of digital technology.

Keywords: Digital Leadership, Buddhist Principles, Sangha

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านวิทยาการของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกไร้พรมแดน พลโลกมีการติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น และกระแสโลกาภิวัตน์นำเข้าสู่ยุคแห่งการจู่โจมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ทุกชาติทุกภาษารวมทั้ง ประเทศไทย ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ประเทศไทย จึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ซึ่งภาษาสมัยใหม่ใช้คำว่า “ยุคดิจิทัล” (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561)

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การจัดการศึกษาในรูปแบบที่ผ่านมามีจะไม่เหมาะสมกับการสร้างพลเมืองในยุคดิจิทัล ความท้าทายที่ควรตระหนักก็คือ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไปอย่างไร เป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ แล้วต่อยอดองค์ความรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมานิยมศึกษาเป็นพระธรรมวินัย ที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่าภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อยเป็นเหตุให้สังคมชนชาติแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษาการปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน

ดังนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้นสำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรกนับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2435 เป็นต้นมาโดยทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งด้านหลักธรรมพุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดจนหัดแต่งแก้กระทู้ธรรมเมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผลทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยากจึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไปด้วย ประกอบกับใน พ.ศ. 2448 ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุทั้งหมดจะได้รับการยกเว้นส่วนสามเณร จะยกเว้นให้เฉพาะสามเณรผู้รู้ธรรมทางราชการได้ขอให้คณะสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้าจึงทรงกำหนดหลักสูตรองค์สามเณรรู้ธรรมขึ้นต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์สามเณรรู้ธรรมนั้นเป็น “องค์นักธรรม” สำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุมัติเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454 และโปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปีเดียวกันโดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบการสอบครั้งนี้ มี 3 วิชา คือ ธรรมวิภาคในนวโกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรมและแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นทานในอรรถกถาธรรมบท ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมดีขึ้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นระบบใน การบริหารและจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ และมีความฉลาดทั้งทางสติ ปัญญาทางอารมณ์ และความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา กล่าวได้ว่า สถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท มีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวังหมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้แก่ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกาย และจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตรคาดหวังโดยชุมชน และสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย (กมล ภูประเสริฐ, 2544)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประคอง รัศมีแก้ว (2545) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประสบผลสำเร็จมีคุณภาพและมาตรฐานและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามกฎกระทรวงและตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ นั้น ผู้บริหารจะต้องรู้จักการจัดการงานวิชาการโดยมีการจัดสายบริหารและวางแผนเสนอย่างมีระบบ และมีนโยบายมีการนิเทศปฏิบัติรายงาน ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการศึกษา หากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงานทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารจึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถ จึงจะทำให้การบริหารนั้นมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ในมาตรา 17 สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ (1) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม (2) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา (3) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์ (4) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ (5) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม (6) มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (7) มี

ความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนสังคม และพระพุทธศาสนา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมผู้บริหารในยุคดิจิทัลให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะของตนทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และพัฒนาคุณลักษณะของพระภิกษุ สามเณรตามพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์ มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนสังคม และพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูสอนธรรมในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 447 รูป รวม 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี (กองพุทธศาสนศึกษา, 2566) และมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 รูป ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ R.V. Krejcie & D.W. Mogan (1970).
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 6 รูป ด้วยวิธีการเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ 1) มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัด 2) เป็นอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวงของวัด 3) มีประสบการณ์การบริหาร ไม่น้อยกว่า 4 ปี 4) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และด้านบริหารการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 2) กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึง

การสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดี 4) แบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 5) แบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.985 6) นำเครื่องมือไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษาทางพระปริยัติธรรม แผนกธรรม /บาลี ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกเป็น 4 ขั้นตอน มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ โดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale (สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546)

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็น ซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์ค่าภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัล 3 ลำดับแรก ของภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อด้วยการลงรหัสคำตอบในแต่ละข้อ ให้เป็นตัวเลขประจำแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป 2) นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (general coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูล เพื่อส่งไปบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ 3) และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ข้อมูลภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 พบว่า ครูสอนธรรมมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน และด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลสำนักศาสนศึกษาแผนก
ธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

	ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	3.61	0.91	มาก	5
2	การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.85	0.86	มาก	1
3	จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.81	0.89	มาก	3
4	การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน	3.76	0.88	มาก	4
5	การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล	3.84	0.87	มาก	2
	ภาพรวม	3.77	0.88	มาก	

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษามีความสำคัญเนื่องจากเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้กระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการทางการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารที่เข้าใจและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีเข้าสู่ระบบการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะทางดิจิทัลต่างๆ อย่างเต็มที่ สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้โดยการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัล การพัฒนาอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากร การติดตามและประเมินผล การประยุกต์หลักพุทธ 5 มาส่งเสริมในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา ผู้บริหารใช้หลักทฤษฎี สุนทรียภาพ โดยผู้บริหารสังเคราะห์และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา มีวางแผนและกำหนดทิศทาง การวางแผนที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความต้องการในการใช้เทคโนโลยี โดยการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนทำให้ทุกระดับขององค์กรมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาแผนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี ผู้บริหารสามารถสนับสนุนการสร้างแผนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ การให้ทราบและสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ผู้บริหารสามารถสนับสนุนในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของนักเรียนและบุคลากร โดยเชื่อมโยงกับโครงการการฝึกอบรมและแนะนำเครื่องมือที่เหมาะสม การจัดการอาคารพลังงาน: การนำเทคโนโลยีเข้ามาในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา เช่น ระบบสารสนเทศทางการศึกษา (Education Management Information Systems) หรือระบบจัดการเรียนการสอนที่อัตโนมัติช่วยให้การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบผสม: ผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้ออนไลน์ โดยให้นักเรียนมีโอกาสในการ

เรียนรู้ที่ทันสมัยและนำเทคโนโลยีเข้ามาในกระบวนการการสอน การสนับสนุนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ ผู้บริหารสามารถสนับสนุนในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์หรือในสำนักศาสนศึกษา ทำให้นักเรียนและบุคลากรมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การให้การสนับสนุนในกระบวนการบริหารจัดการ: ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางแผน และการประเมินผล

2.2 ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรโดยการจัดอบรมและสัมมนา จัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เน้นทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการสอนและการเรียนรู้ การสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต สนับสนุนครูในการทำงานกับแหล่งข้อมูลออนไลน์, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, และการพัฒนาทักษะใหม่ๆ การให้ทรัพยากรการสอน การตรวจสอบความคืบหน้าและการประเมิน การให้ข้อคิดเห็นและการแก้ไขปัญหา การประยุกต์หลักพุทธ 5 มาส่งเสริมผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร ผู้บริหารใช้หลักกวจสา ปริจิตา การเข้าใจและการปฏิบัติได้จริง มีการเข้าใจความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการสอน โดยช่วยในการนำเสนอข้อมูล, การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, และการให้ข้อมูลทันที สนับสนุนการเรียนรู้แบบอัตโนมัติ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบอัตโนมัติ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ในสถานที่และเวลาที่สะดวกสบาย การทำให้การเรียนรู้น่าสนใจ การใช้เทคโนโลยีทำให้เป็นไปได้ในการสร้างการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้น, ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการศึกษา การทำให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เทคโนโลยีช่วยให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และทำให้เป็นไปได้ในการปรับปรุงตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสาขาวิชาต่างๆ การสนับสนุนหลักการสอนแบบผสม เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการสอนแบบผสม ครูสามารถใช้การเรียนรู้ออนไลน์และดิจิทัลร่วมกับกิจกรรมทางปฏิบัติในห้องเรียน การเตรียมความพร้อมสู่สังคมและการทำงาน: การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยในการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์สู่อาชีพในอนาคต, ทำให้นักเรียนมีความพร้อมสู่สังคมและการทำงาน การทำให้เรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิต เทคโนโลยีช่วยในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการตลอดชีวิต, ทำให้ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การปรับเปลี่ยนไปในสมัย: เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การสอนการเรียนรู้เป็นไปได้ในสมัย, ทำให้สามารถปรับปรุงและปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์และความเปลี่ยนแปลงในสังคม

2.3 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญในการให้ทุกคนมีโอกาสในการใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีและไม่เกิดความต่างกันทางด้านการเข้าถึง โดยส่งเสริมการพัฒนานโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นกลาง สร้างนโยบายที่สนับสนุนความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงการให้ทุกคนมีโอกาสในการใช้และเรียนรู้จากระบบเทคโนโลยี ให้เครื่องมือและทรัพยากร พิจารณาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือ นำเสนอบทความความสามารถทั้งทางศีลธรรมและเทคนิค การประยุกต์หลักพุทธ 5 ผู้บริหารมีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา ผู้บริหารใช้หลักธตา คือ ด้านการทรงจำ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้วางใจในข้อปฏิบัติและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลนั้นมีแง่ดีและแง่ไม่ดีที่ส่งผลต่อด้านจริยธรรม ด้านจริยธรรมมีความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงหรือปัญหาทางจริยธรรม ความเป็นธรรม ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

, ควรให้ออกาสและสิทธิทุกคนในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีโดยเท่าเทียม, ไม่ว่าจะเป็นตามลักษณะทางเพศ, วัฒนธรรม, ศาสนา, หรือสถานะสังคม ความเป็นส่วนตัว ให้ความสำคัญในการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ข้อมูล และระบุมাত্রฐานที่เป็นธรรมในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของบุคคล ความสามารถในการคุ้มครองข้อมูล พัฒนามาตรการความปลอดภัยที่เพียงพอเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่มีความสำคัญจากการถูกบุกรุก การกำหนดค่าทางวัฒนธรรม การให้ความสำคัญในการกำหนดค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นธรรมและไม่ส่งผลกระทบทางจริยธรรมต่อกลุ่มหรือบุคคลที่เป็นเหยื่อ ความโปร่งใส สร้างกลไกที่โปร่งใสในการใช้เทคโนโลยี, ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าใจว่าข้อมูลของพวกเขาถูกใช้งานไปในทางใด ความรับผิดชอบทางสังคม ควรมีการตั้งคำถามและการพิจารณาเกี่ยวกับผลที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมจากการใช้เทคโนโลยี, และนำมาปรับปรุงในทางที่ทำให้มีประโยชน์มากที่สุด การป้องกันการคำอำนาจ: ป้องกันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทางที่ไม่เป็นธรรมและการหลอกลวง, ละเมิดความเป็นส่วนตัว, หรือใช้ในการคำอำนาจ การให้ออกาสและการลดความต่างกัน ให้ออกาสในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีแก่ทุกคน, ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีทักษะทางด้านดิจิทัลมากน้อยแค่ไหน การพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาและทรัพยากรในการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและการให้บริการดิจิทัลตลอดชีวิต

2.4 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน การตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อปรับปรุงการให้บริการในองค์กร โดยสำรวจความพึงพอใจ ใช้เครื่องมือสำรวจความพึงพอใจ เช่น แบบสำรวจออนไลน์, การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล นำแผนการปรับปรุงเข้าสู่การดำเนินการ จัดประชุมหรือการสนทนา การประยุกต์หลักพหุสูตร 5 มาส่งเสริมในผู้บริหารตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา ผู้บริหารใช้หลักมนุษยสัมพันธ์โดยผู้บริหารมีการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ เนื่องจากความพึงพอใจที่สูงสุดจะส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและการบริหารจัดการทั้งในมิติการสอนและการดำเนินงานทั่วไป โดยเก็บข้อมูล จัดทำแบบสำรวจหรือสนทนาเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ, ความคิดเห็น, และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล. ข้อมูลนี้สามารถได้มาจากการสำรวจออนไลน์ หรือการเก็บความคิดเห็นทางอิเล็กทรอนิกส์ วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานที่สรุปความพึงพอใจ, ปัญหาที่พบ, และแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้น. การใช้เทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถทำได้ด้วยการใช้ซอฟต์แวร์ทางสถิติหรือเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ประชุมกลุ่มบรรยาย จัดกลุ่มบรรยายหรือการสนทนากับครูและบุคลากรเพื่อให้พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความพึงพอใจ การสนทนาช่วยในการเข้าใจความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและการเข้าใจที่มีต่อการใช้เทคโนโลยี แยกประเด็น จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการสนทนา จำแนกประเด็นหรือความต้องการที่มีความสำคัญ เพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สร้างแผนการปรับปรุง พัฒนาแผนการปรับปรุงที่เน้นที่ประเด็นหรือความต้องการที่ได้รับจากการวิเคราะห์ แผนการปรับปรุงนี้ควรระบุวัตถุประสงค์, กิจกรรมที่ต้องทำ และตัวชี้วัดความสำเร็จ นำแผนการปรับปรุงเข้าสู่การดำเนินการ นำแผนการปรับปรุงไปในการดำเนินการ และติดตามผลการดำเนินการเพื่อดูว่ามีการปรับปรุงไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุง ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการปรับปรุงโดยให้คำแนะนำหรือการฝึกอบรมที่เหมาะสม

2.5 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล การประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมีประสิทธิภาพมากในการเพิ่มความมีประสิทธิภาพ, ปรับปรุงการสอน, และเพิ่ม

ประสิทธิผลในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการสอน กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นที่มาตรฐานสำหรับการประเมิน การให้ข้อมูลและติดตามผลการเรียน การให้ตัวอย่างการปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีการวัดและประเมิน การใช้เทคโนโลยีที่สามารถทำการวัดและประเมินอย่างรวดเร็วและอัตโนมัติ เช่น แบบทดสอบออนไลน์หรือระบบการตรวจสอบผลงาน การประยุกต์หลักทฤษฎี 5 ผู้บริหารมีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู ผู้บริหารใช้หลักทฤษฎีด้านการฟังและการเรียนรู้เทคโนโลยีโดยการฟังและทำความเข้าใจความต้องการ การเริ่มต้นด้วยการฟังความต้องการและความหวังของผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นครู, นักเรียน, หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดทำกรอบม จัดทำกรอบมที่เน้นการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการสอนการใช้เครื่องมือและแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้อง การให้ตัวอย่างและการฝึกปฏิบัติ การให้ตัวอย่างการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการให้โอกาสในการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใช้ได้ลองใช้และรู้สึกถึงประโยชน์จริง การมีระบบสนับสนุนที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับความช่วยเหลือเมื่อมีคำถามหรือปัญหาในการใช้ระบบ การให้คำแนะนำและการติดตาม การให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพและการติดตามเพื่อควาผู้ใช้ได้รับประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ การให้แบบประเมิน สร้างแบบประเมินเพื่อวัดความพึงพอใจ, ความพร้อม, และประสิทธิผลในการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล การนำเสนอการใช้ระบบ: การนำเสนอวิธีการใช้ระบบโดยใช้งานจริงในบรรยากาศการสอน ทำให้ผู้ใช้ได้มีประสบการณ์จริงและมีโอกาสนำไปใช้ในบทเรียนของตน การประเมินผล ทำการประเมินผลการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลโดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่ได้, ประสิทธิภาพของการสอน, และความพึงพอใจของผู้ใช้

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

3.1 ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา 2) ส่งเสริมสนับสนุนได้โดยการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัล 3) ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการการเรียนรู้ 4) พัฒนาอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน 5) พัฒนาบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในด้านทักษะดิจิทัล 6) ติดตามและประเมินผล การให้การสนับสนุนในการติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษา 7) ใช้หลักทฤษฎี สุปฏิวิธยา โดยผู้บริหารสังเคราะห์และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนา 8) สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสานการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้ออนไลน์ 9) สนับสนุนการสร้างชุมชนการเรียนรู้

3.2 ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร 2) จัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เน้นทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการสอนและการเรียนรู้ 3) ให้ครูมีทรัพยากรที่เหมาะสมในการสอนด้วยเทคโนโลยี, เช่น ซอฟต์แวร์, แอปพลิเคชัน, และเครื่องมือการสอนอื่นๆ 4) สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครู, ทั้งในระดับภาครัฐและภาคเอกชน 5) ตรวจสอบความคืบหน้าและการประเมิน ให้การตรวจสอบความคืบหน้าในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและให้การประเมินเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปรับปรุงต่อไป 6) ให้ข้อคิดเห็นและการแก้ไขปัญหา ให้ความสนใจในการรับฟังความคิดเห็นจากครู, และสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 7) ใช้หลักทฤษฎี ปริจิตา การเข้าใจและการปฏิบัติได้จริง มีการเข้าใจความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร 8) ส่งเสริมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ใช้เทคโนโลยีให้เป็นไปได้ในการสร้างการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้น

3.3 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา 2) ส่งเสริมการพัฒนานโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นกลาง 3) สร้างนโยบายที่สนับสนุนความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงการให้ทุกคนมีโอกาสในการใช้และเรียนรู้จากระบบเทคโนโลยี 4) จัดหาเครื่องมือและทรัพยากรที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยี ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ 5) พิจารณาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ให้มีความสำคัญกับการทำความเข้าใจความต้องการและสิ่งที่สำคัญของกลุ่มเป้าหมาย 6) สร้างระบบสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือสำหรับผู้ที่มีความจำเป็น 7) ส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักทั้งด้านศีลธรรมและทางเทคนิคในการให้บริการและการเข้าถึง 8) ใช้หลักธรรมาภิบาล คือ ด้านการทรงจำ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้วางใจในข้อปฏิบัติและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 9) พัฒนามาตรการความปลอดภัยทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

3.4 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน ได้แก่ 1) ผู้บริหารตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา 2) โดยสำรวจความพึงพอใจ ใช้เครื่องมือสำรวจความพึงพอใจ 3) วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่เกิดขึ้นและต้นทางของปัญหา 4) นำแผนการปรับปรุงที่พัฒนาขึ้นไปในการดำเนินการ และติดตามผลการดำเนินการเพื่อดูว่ามีการปรับปรุงไปในทิศทางที่ถูกต้อง 5) จัดประชุมหรือการสนทนากับครูและบุคลากรเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาตรฐานการปรับปรุง 6) ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์โดยผู้บริหารมีการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

3.5 ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู 2) มีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการสอน กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับสำหรับการประเมิน 3) ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ 4) การให้ข้อมูลและติดตามผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 5) ใช้แบบฝึกหัดที่สามารถทำได้ทั้งในห้องเรียนและออนไลน์แก่ผู้เรียน 6) ใช้เทคโนโลยีที่สามารถทำการวัดและประเมินอย่างรวดเร็วและอัตโนมัติ เช่น แบบทดสอบออนไลน์หรือระบบการตรวจสอบผลงาน 7) ใช้หลักพุทธสุตาด้านการฟังและการเรียนรู้เทคโนโลยีโดยการฟังและทำความเข้าใจความต้องการ 8) ให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพและการติดตามเพื่อดูว่าผู้ใช้ได้รับประสบการณ์ที่ดีหรือไม่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน และด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ครูพระสอนธรรมต้องมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา ส่งเสริมครูและบุคลากรในการวางแผนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา มีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครูสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา กำหนดนโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนในการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิ ในการเข้าถึงข้อมูล ตรวจสอบความพึงพอใจของครูและ

บุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภวัช เชาวน์เกษม (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการเรียนรู้รูกรองลงมา คือด้านการปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม ด้านการสร้างโอกาสด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ด้านการสื่อสาร และด้านการสร้างภาพลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ ปกรณ์ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 7 องค์ประกอบ และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เหมาะสมประกอบด้วยวิสัยทัศน์ดิจิทัล ความรู้และทักษะดิจิทัล การจัดการดิจิทัล วัฒนธรรมดิจิทัล เครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล และกลยุทธ์เชิงดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของจุราภรณ์ ลักษณะดี (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากสูงที่สุดไปต่ำที่สุด ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ และ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของเลอศักดิ์ ตามา (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วย (1) ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการการเรียนรู้ พัฒนาอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาบุคลากร (2) ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร จัดอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (3) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา (4) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน ผู้บริหารตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา (5) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู มีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของทินกร บัวชู (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กระทั่งศึกษานิเทศก์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้วยการยกระดับการศึกษาไทยโดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีศักยภาพนำการเปลี่ยนแปลงโดยการกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสู่การเป็นโรงเรียนดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจ สามารถสร้างสรรค์ เข้าถึงและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน จากการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ การ

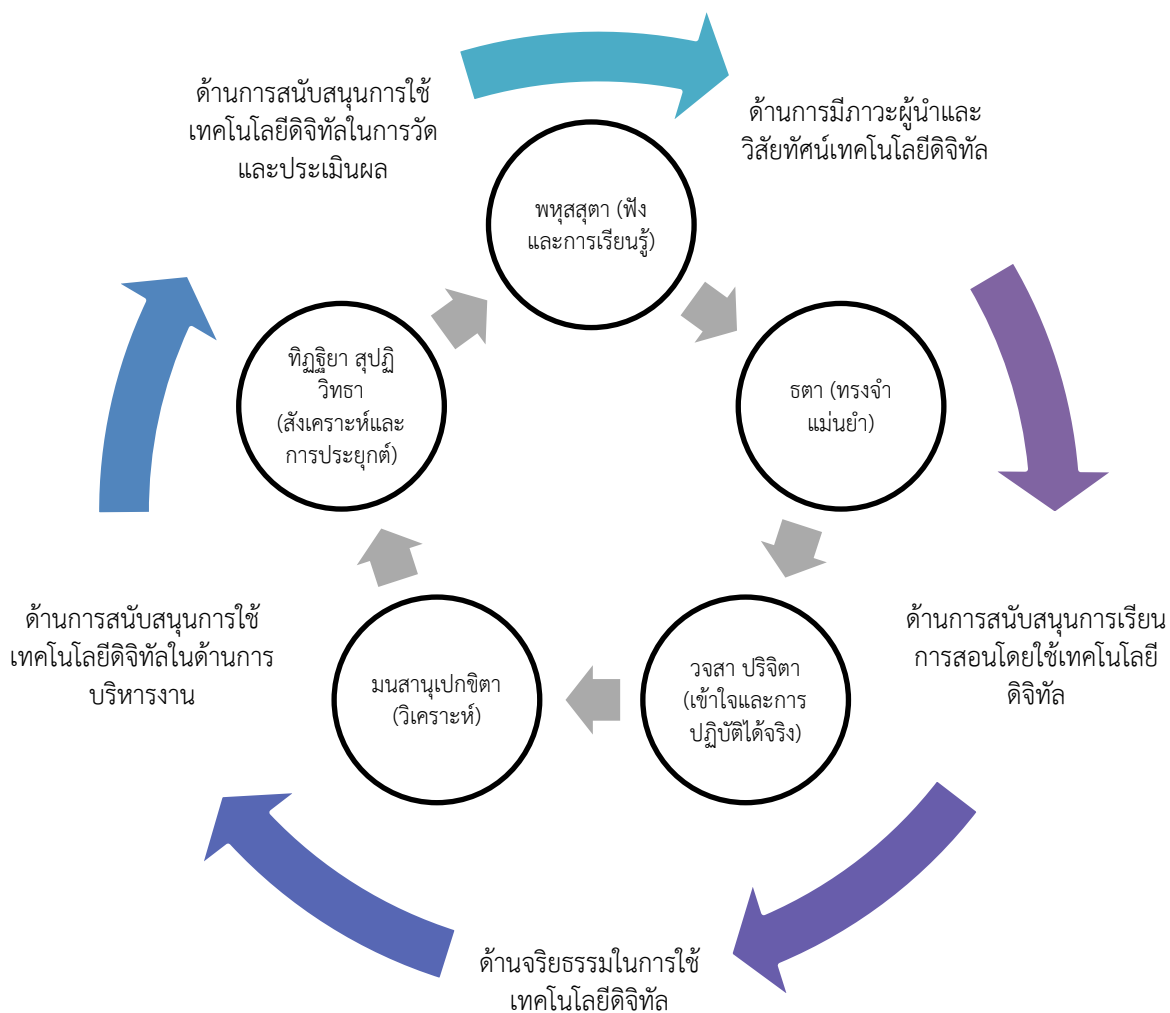
เป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล ทั้งในเรื่องความคิดความเป็นผู้นำและพฤติกรรม สามารถสร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยดิจิทัล โดยคำนึงถึง การใช้ทรัพยากรดิจิทัลในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนอย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อนในกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา สนสุภาพ และคณะ (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีศักยภาพการเปลี่ยนแปลง โดยการกระตุ้นและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล ผลักดัน ให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับ คุณภาพการบริหารจัดการสู่การเป็นวิทยาลัยดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจ สามารถสร้างสรรค์ เข้าถึงและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล มาใช้ในการบริหารวิทยาลัยจาก การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปผู้บริหารสถาน ศึกษาจึงต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานด้วยเทคโนโลยี

3. ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วย (1) พุทฺธสุตา (ฟังและการเรียนรู้) การฟังและการเรียนรู้เทคโนโลยีโดยการฟังและทำความเข้าใจความต้องการ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพและการติดตาม ประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู (2) ธตา (ทรงจำแม่นยำ) ทรงจำแม่นยำจับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไวแม่นยำในข้อปฏิบัติและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา (3) วจสา ปริจิตา (เข้าใจและการปฏิบัติได้จริง) เข้าใจและการปฏิบัติได้จริงเข้าใจความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร สนับสนุนการเรียนการสอน (4) มนสานุเปกขิตา (วิเคราะห์) วิเคราะห์ความพึงพอใจของครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน (5) ญาณุสสา สุปุทธิวิธา (สังเคราะห์และการประยุกต์) สังเคราะห์และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาร่วมกับการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี ชำนาญศิลป์ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผน มีความรอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ มีประสบการณ์ มีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝน ตั้งใจอดทน ให้ความช่วยเหลือ มองโลกในแง่บวก สร้างความสัมพันธ์ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ จริงใจ มีสัจจะ คำนับสัญญา มีจิตใจเป็นกลาง กระจายอำนาจ ส่งเสริมการศึกษา นำหลักธรรมมาใช้ มีเหตุและผล รอบคอบ ใส่ใจประเมินผล สร้างศรัทธาความเชื่อมั่น และสอดคล้องกับแนวคิดของจักรแก้ว นามเมือง (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนตามหลักพุทธ 5 วัฏจักร กระบวนการเรียนการสอนแบบพุทธ 5 มี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การสร้างศรัทธา ประกอบด้วย 1) การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม 2) บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ ขั้นตอนที่ 2 การฝึกทักษะภาษาตามหลักพุทธ

ประกอบด้วย การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน การฝึกปรือ เพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องจัดเจน การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง มีวิธีคิด ดังนี้ คิดจำแนกแยกแยะ คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ และคิดสรุปหลักการ การฝึกสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง และนำไปใช้ได้จริง ขั้นตอนที่ 3 การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร ประกอบด้วย การวัดและประเมินตนเอง การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน และการซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา แผนกธรรมสนามหลวง ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 สรุปผลดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ผู้บริหารในการแสดงออกแบบมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ในการสนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมมือกันทำงาน โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับ บริบททางการศึกษา 5 ด้าน คือ

1.1 ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา ส่งเสริมครูและบุคลากรในการวางแผนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา วิเคราะห์ความสอดคล้องของแผนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับแผนปฏิบัติการสำนักศาสนศึกษา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา สังเคราะห์วิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับปรัชญาของสำนักศาสนศึกษา แสดงวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติ

1.2 การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการเตรียมความพร้อมช่วยเหลือครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมช่วยเหลือครูและบุคลากร ในการวัดผลนักเรียนในการปรับปรุงการเรียนการสอน เผยแพร่หรือจัดทำแนวทางปฏิบัติที่ดีในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร การมีนโยบายให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน

1.3 จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารมีการดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียน กำหนดนโยบายเพื่อสร้างความตระหนักกับกฎหมายและจรรยาบรรณให้ครู บุคลากรและนักเรียน กำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัว กำหนดนโยบายการรู้ดิจิทัลและการใช้งานอินเทอร์เน็ต กำหนดนโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนในการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิ ในการเข้าถึงข้อมูล สร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล

1.4 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา มีการจัดหาทุนเพิ่มเติมในการสนับสนุนความต้องการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ปรับปรุงอุปกรณ์ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ ตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรต่อการให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักศาสนศึกษา มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ

1.5 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวัดผลนักเรียน มีการประเมินการสอนโดยใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของครู มีการวัดและประเมินผลระบบธุรการและการปฏิบัติการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประเมินสมรรถนะครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประเมินคุณภาพของระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ใช้งานในโรงเรียน สนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ และแปลความหมายข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2. หลักพุทธธรรม คือ หลักพุทธ 5 เป็นหลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีปัญญารอบรู้ ผู้รอบด้าน ผู้ศึกษาเล่าเรียน ได้ยินได้ฟังเรื่องต่างๆ มาก และสามารถจำไว้ได้เป็นอย่างดี คุณธรรมนี้ดำเนินไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในชีวิต จนนับได้ว่าเป็นผู้รู้ เป็นปราชญ์ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การฟังและการเรียนรู้ คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก

(พหุสสุตา) 2) การทรงจำ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้มั่นยำ (ธตา) 3) การเข้าใจและการปฏิบัติได้จริง คือ ท่องบ่นหรือใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่อง จัดเจน (วจสา ปริจิตา) 4) การวิเคราะห์ คือ เพ่งขึ้นใจและใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ นึกถึงครั้งใด ก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัด (มนสาอนุเปกขิตา) 5) การสังเคราะห์และการประยุกต์ คือ ขบได้ด้วยทฤษฎี ความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล (ทฤษฎีญา สุปฏิวิธธา)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เหตุนี้ สำนักศาสนศึกษาควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร เผยแพร่หรือจัดทำแนวทางปฏิบัติที่ดีในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
 - 1.2 ผลการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เหตุนี้ สำนักศาสนศึกษาควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาในด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา ส่งเสริมครูและบุคลากรในการวางแผนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมครูและบุคลากรในการวางแผนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักศาสนศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ก.พล.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2566). ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2565. แหล่งที่มา <http://deb.onab.go.th> สืบค้นเมื่อ 6 ก.พ. 2566.
- จักรแก้ว นามเมื่อ. 2560. แนวการสอนพุทธวิธี. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/436552> สืบค้นเมื่อ 2 ก.ค. 2566.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมีอาชีวะ. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- จิราภรณ์ ปกรณ์. (2565). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารรัชต์ภาคย์. 16(48). 396-410.
- เจษฎา สนสุภาพ และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา.

- ทินกร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์สารมหาวิทยาลัย ราชภัฏ เพชรบุรี. 13(2) 285-594.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พัชรี ชำนาญศิลป์. (2557). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุจากรณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เลอศักดิ์ ตามา. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วารสารรัชภาคย์. 15(38). 224-240.
- ว ร ร ณ จั น ณ ร ง ค์ . (2 5 6 0) . คุ ณ ลั ก ษ ณ ะ ข อ ง พ หุ สู ต . แ ห ล ง ที่ ' ม า <http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/Educational-Administration> สืบค้นเมื่อ 2 ก.ค. 2566.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวิช เขาวนเกษม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. (2546). การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- Krejcie. R. V. & Morgan. D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.